

גליון תקמוג • ערש"ק פרשת נצבים-וילך

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

נצבים כולכם" כהכנה לראש השנה

בדין טף בהקהל

כינוס ילדים בימי הסליחות ועשי"ת

תנועה של תשובה בצרפת

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק זאיאנץ ע"ה
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

ענין הבחירה בטוב האמיתי – "ובחרת בחיים"

תפקידו של היצר "להסביר" לאדם...

כאשר ישנו דבר אחד בלבד - אין מקום לבחירה בענין אחר, שהרי אין ענין אחר זולתו. וכדי שתהיי אפשרות לבחור - בהכרח שיהיו שני דברים, ובלשון הכתוב (פרשתנו ל, טו): "נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע", ורק אז שייך ענין הבחירה - "ובחרת בחיים" (שם, ט).

והנה, עצם העובדה שישנם שני דרכים - דרך החיים והטוב ודרך המות והרע - אינה מספיקה עדיין כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, כי כאשר יודעים שדרך אחת היא מות ורע, הרי אין אפשרות לבחור בה, ובהכרח ללכת בדרך החיים. ולכן, כדי שיוכל להיות ענין הבחירה - ברא הקב"ה את היצר הרע, והטיל עליו את התפקיד "להסביר" לאדם את ה"טוב" שיש (כביכול) בדרך המות והרע, ואז שייך שיהיי ענין הבחירה.

כלומר: כאשר היצר הרע מראה לאדם את הענין שהוא היפך החיים והטוב - אינו מראה לו את הצד השלילי שבדבר, אדרבה: תפקידו של היצר הרע .. להסביר לו שזהו דבר טוב ומתוק כו', ובלשון שלמה המלך, החכם מכל האדם: "נופת תטופנה שפתי זרה" (משלי ה, א).

דברים שהיצר אינו מספיר...

היצר הרע אינו אומר לאדם שאם יעבור עבירה יקבל עונש בגיהנום וכיוצא בזה - זאת לא

מספר היצר הרע (ואם יאמר כן - הרי זה היפך תפקידו), אלא הוא מראה לו את התענוג שיהי לו אם יעשה דבר זה: שמע נא - אומר לו היצר הרע - יש לך דבר טוב ומתוק, "נופת תטופנה גו", קח ותהנה ממנו! ומה שאומרים לך - ממשיך היצר הרע בדבריו - שאם תקיים תורה ומצוות תקבל שכר בגן עדן, הרי: לכל לראש - מדובר אודות שכר שיבוא לאחרי כמה וכמה שנים, וגם אז - מי יודע אם תגיע בכלל לגן עדן .. ומכיון שכן, מדוע לך להמתין .. תהנה בעולם הזה, חטוף ואכול חטוף ושתי!

ויתירה מזו - טוען היצר הרע: הרי גם הדרך הלזו (דרך המות ורע) נבראה על ידי הקב"ה, ובלשון הכתוב: "נתתי לפניך גו' את המות ואת הרע", ומכיון ש"מפני עליון לא תצא הרעות" (איכה ג, לח), הרי זה גופא מוכיח (טוען היצר הרע) שגם דבר זה הוא "טוב". ואם כן - טוען היצר הרע - מדוע "מתעקש" הנך ללכת בדרך כזו שהטוב שבה יראו רק בעולם הבא, בחר לך את הדרך שהטוב שבה (שנברא גם על ידי הקב"ה) נראה על אתר, בעולם הזה!

ומכיון שהקב"ה עשה שגם הדרך ההפכית תוכל להראות כדרך טובה (על ידי פיתויי היצר הרע) - הנה כדי שהאדם יבחר בדרך החיים והטוב זקוק הוא לענין "שלישי", ענין נעלה יותר שיוורה לו את האמת שדרך אחת היא "חיים" ו"טוב" ודרך שני היא להיפך, ואז - "ובחרת בחיים".

(תורת מנחם - התועהויות הש"מ הר"ע ח"ג ע' 1783 ואילך)

פתיחה

בעזרה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקמ"ג) היו"ל לפרשת נצבים ויפך, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוק"פ"ה נבג"מ זי"ע.

המדור "מקרא אני דורש" עוסק בשני פירושי רש"י אודות הבטחת הקב"ה "ושב ה' אלוקיך את שבותך", אם מחדש שהקב"ה שרוי עמנו בצרת הגלות, או שהקב"ה נוטל כל יהודי ממש בידו ומוציא מן הגלות, ויבאר את המעלות והחסרונות שבכל פירוש שמחמתם הוצרך רש"י להביא את שניהם.

במדור "יינה ש" תורה" יבואר ענין התאחדות בני ישראל שבריש פרשתנו, מענהו של אדמו"ר הזקן לרבי הלל מפאריטש: "כשלאברך יש קושיא בערכיך - עליו להעריך את עצמו תחילה"!

במדור "חידושי סוגיות" יחקר בחיוב הבאת הטף להקהל, אף שלכאורה אי אפשר לחייב את הקטנים בשום דבר, ויכריח שאכן גוף מצות הקהל הוא על המקהיל ולא על המתקהלים, אלא שמוזה מסתעף גם חיוב על המתקהלים שיש להם חלק בגוף המצוה, משא"כ הטף אין עליהם שום חיוב כלל ובאים רק לתת שכר למביאייהם.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ירכיבי השק"י והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעה העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן עניינים

ב. **מקרא אני דורש** **חידוש באופן הגלות ואופן הנאולה**

מדוע נצרך רש"י לשני פירושים על "ושב ה' אלוקיך את שבותך"? / האם הכתוב בא לחדש משהו בקשר לגלות או בקשר לאופן הגאולה? / ביאור החידוש המיוחד בקשר בין הקב"ה לישראל בזמן הגלות, והחידוש באופן קיבוצם מן הגלות ע"י הקב"ה

(ע"פ לקושי שדחת ח"ט עמ' 175 ואילך)

ה. **פנינים** **עיונים וביאורים קצרים** **בין הכנענים בימי משה לנבונים בימי יהושע**

(ע"פ לקושי שדחת ח"ד עמ' 114 ואילך)

ב. **הסתרת פנים לכיסוי** (ע"פ לקושי שדחת ח"ד עמ' 198)

ו. **יינה של תורה** **התאחדות לקראת יום הדין**

כיצד יכול ראש העדה להתאחד עם שואב מים נחות? / איך מתכוננים לראש השנה עם פרשת ניצבים? / מהי מהותה של כריית בריית? / ומה צריך לעשות "אברך שיש לו קושיא בערכיך"? עומק עניין "נצבים כולכם" כהכנה לראש השנה

(ע"פ לקושי שדחת ח"ב עמ' 398 ואילך)

ט. **פנינים** **דרוש ואגדה** **תמיד יש לעיין מחדש** (ע"פ תורת מנחם ח"א עמ' 35 ואילך)

רועי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם (ע"פ לקושי שדחת ח"ב עמ' 220 ואילך)

י. **חידושי סוגיות** **טף בהקהל**

מוכיח לדעת הרמב"ם הקהל הוא חיוב על המקהיל ולא על היחידים אלא שמחויב זה מסתעף דין שמיעה על היחידים, ע"ד ביאור הר"ן לענין מצות פו"ר באשה או דברי החרדים לענין המצוה על הקהל להתברך מן הכהנים / עפ"ז מבאר אריכות דברי ראב"ע בש"ס גבי חיוב הבאת טף דבא לפלפל בגדרי החיוב המסתעף על השומעים

(ספר פניני מנחם ח"ב ס' י - ע"פ לקושי שדחת ח"ט עמ' 363 ואילך)

יג. **תורת חיים** **כיעוס ילדים בימי הסליחות ובעש"ת**

יד. **דרכי החסידות** **תועה של תשובה בצרפת**

טז. **שיחות קודש** **ענין הבחירה בטוב האמיתי - "ובחרת בחיים"**

צוות העריכה וההנהגה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצט, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President St. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:
טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

חידוש באופן הגלות ואופן הגאולה

מדוע נצרך רש"י לשני פירושים על "ושב ה' אלקיך את שבותך"? / האם הכתוב בא לחדש משהו בקשר לגלות או בקשר לאופן הגאולה? / ביאור החידוש המיוחד בקשר בין הקב"ה לישראל בזמן הגלות, והחידוש באופן קיבוץ מן הגלות ע"י הקב"ה

א. "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה" (פרשתנו ל, ג).

ובפירושו רש"י:

"ושב ה' אלקיך את שבותך - היה לו לכתוב 'והשיב את שבותך'. רבותינו למדו מכאן: כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם.

ועוד יש לומר, שגדול יום קיבוץ גלויות ובקושי, כאילו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר: 'ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל'. ואף בגלויות שאר האומות מצינו כן: 'ושבתי שבות מואב', 'ושבתי את שבות מצרים'.

ויש לדקדק בדברי רש"י (ראה גם משכיל לדוד) - למה הוצרך לשני פירושים בביאור הלשון "ושב", ולא די לו באחד מהם?

ולהעיר, בדרך כלל, כאשר רש"י מביא שני פירושים שונים על אותו הענין, הוא מפסיק באמצע במלים "דבר אחר", וכדומה, לשון שמשמעה כי מדובר בפירושים שונים החלוקים זה על זה;

אולם כאן רש"י מביא את הפירוש השני בלשון "ועוד יש לומר", שמזה משמע שאין הפירוש השני חולק על הפירוש הראשון, אלא הוא משלים אותו וצריכים את שני הפירושים גם יחד.

לקראת שבת

כבא מכתבו להוד כ"ק אאמו"ר הואיל להגיד לי: חסיד צריך לציית, ולא לתרץ את עצמו שאינו יכול לציית.

בין כסא לעשור קבלתי מכתב מידידנו הנ"ל וכתב בארוכה איך שעברו עליו ימי הסליחות - שלא הי' מנין עשרה - והסדר דראש השנה ומתמרמר על אשר עלה בגורלו לגור במקום הזה.

תנועה של תשובה

בחדש אדר תרס"ו נסע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק למאסקווא ואנכי נסעתי ללותו על דרכו זו, ובין המכתבים שנשלחו אלי לשם קבלתי מכתב מאת ידידנו הנ"ל וכותב כי ביום הקדוש יוהכ"פ הרגיש באחדים שבאו להתפלל תנועה של תשובה, הוא הכיר אותם משכבר הימים לעבריינים גמורים, אבל ראה שהתפללו מקירות לבם וגם בכו בכי רב בתפלתם ויתפלא על זה.

בצאתם מביהכנ"ס התחבר אליהם, ויודע לו אשר אחד הוא מגזע החסידים מעיר פלונית וכן השני והשלישי, ויתדברו להודמן יחדו באחד הימים בבית הקאפע, וכשנודמנו ספרו מה שהם זוכרים מילדותם, ומהם גם אשר היו בליובאוויטש ובקאפוסט.

הספורים היו בהתלהבות גדולה לפי ערכם, כי נזכרו ימי ילדותם בבית הוריהם ומנהגי החסידים בערי מגוריהם ויתעוררו בזכרונות מענין לענין, והשיחות השאירו רושם טוב על כלם.

בחג הסכות בשמע"צ ובשמח"ת נודמנו שוב ובילו כמה שעות בשיחות וספורים ויתחברו אליהם עוד איזה אנשים שגם המה היו מגזע החסידים ויתדברו להתפלל בנוסח שלנו וישכרו חדר לביהכנ"ס במקום מסוגל לכולם ובתחלת כסלו נכנסו לביהכנ"ס החדש נוסח האריז"ל וביום י' כסלו שחל להיות בעש"ק חגגו במוצש"ק ובי"ט כסלו עשו סעודה בשמחת רעים כמנהג החסידים הותיקים, וגם מכריהם מביהכנ"ס שהתפללו בו קודם באו לשמוח בשמחתם.

אנחנו החבדניקעס כטוב לבנו בניגונים - כתב לי ידידי הנ"ל - כי השתי' אסורה לנו מצד הבריאות, התדברנו בינינו לקבוע שיעור לימוד חסידות וזה כשבע שבועות שהשיעור מתקיים והננו מתאספים ג"פ בשבוע ואני אומר לפנייהם תורה אור והעיקר שרובם ככולם נעשו שומרי שבת, מהם שסוגרים בית מסחרם בשבת ומהם שבת' מסחרם פתוחים והם עצמם שובתים כראוי.

לע"ע נתקיים ת"ל דברי אגרת הקדש לעשות סביבה של תורה אור, כי לומדים אנחנו איזה שורות במאמרי תורה אור כי העיקר הוא הדבור והספורים, וייתן השי"ת ונוכה שיתקיים גם האמור באגה"ק לקוטי תורה היינו שעד הקיץ הבע"ל תתקיים תגדל ותרחב עדתנו בגו"ר.

וכשקראתי מכתבו לפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הואיל להגיד: מה' מצעדי גבר כוננו, יהודי צריך לדעת לשם מה לקחה אותו ההשגחה העליונה ממקום הולדתו והביאה אותו למקום אחר.

(אגרות קודש ח"ה עמ' קכד ואילך)

הגודל כדפיס
ליעוליו נשבת
הירחית ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נפ"ע כ"ז תשרי התשפ"א
תנצ"ה

תנועה של תשובה בצרפת

"הוא הכיר אותם משכבר הימים לעבריינים נמורים, אבל ראה שהתפללו מקירות לבם וגם כבו בכי רב בתפלתם ויתפלא על זה"

"חסיד צריך לציית!"

...בעוד ימים אחדים בטח יקבל העתקת המאמר אני לדודי ודודי לי, בשני הפרקים הראשונים מבואר הסיבה הגורמת מדוע אין נהיים כפי שצריכים להיות ("פאר וואס מען איז ניט ווי מען בעדארף זיין"), שהסיבה העקרית היא ההתנצלות המדומה בתנאי הזמן והמקום.

...במדה ידועה הנה כאו"א גם מהתמימי דרך יכולים למצוא כזאת באמרם שלפי תנאי הזמן והמקום אין לו עם מי להתדבר ועל מי להשפיע אשר באמת מוכחש הדבר בעיקרו.

בחודש אלול תרס"ה הואיל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב מליובאוויטש) זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לכתוב לאחד מאנ"ש שגר בעת ההיא במדינת צרפת מכתב ארוך בהכרח עבודה שבלב ואשר כל אחד מאנ"ש בכל מקום שהוא צריך לעשות סביבה של לומדי תורה אור או לקוטי תורה ולהתועד מזמן לזמן.

המכתב הי' ערוך בסגנון חריף, ואני בידעי את גודל התקשורתו של ידידנו - שאליו כתב הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק - ותנאי המקום ומהות האנשים הגרים שם, ידעתי שהמכתב יצער צער רב, ורחמתי עליו ואמרתי להוד כ"ק אדמו"ר הלא אתה יודע מהות הגרים שם ומה יוכל לפעול שמה אין זה רק מה שיצטער מן המכתב, ויאמר הוד כ"ק אדמו"ר:

לכן כותב אני לו, כדי שיצטער ויפעל.

כעבור עשרה ימים קבלתי מכתב תמרורים מידידנו וכותב לי מה שעבר עליו מאז בא עם בני ביתו לעיר ההוא, משך כשמונה חדשים, ויסביר לי את מהות הגרים שם ויבקשני לרחם עליו ולזכותו לפני הוד כ"ק אדמו"ר, ואשר בעוד ימים אחדים לכשיקבץ רעיונותיו מרוב הצער שקבל בסיבת אגרת הקדש שקבל יכתוב בעצמו להוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק.

לקראת שבת

ב. ויש לבאר:

לפי הפירוש הראשון, עיקר החידוש הנלמד מלשון "ושב ה' אלקיך את שבותך" הוא "שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם". אמנם מזה מסתעף חידוש גם בנוגע לגאולה - שכאשר שבים בני ישראל מן הגלות, הרי הקב"ה "ישוב עמם"; אבל עיקר החידוש הוא כמובן בנוגע לזה שבמשך כל זמן הגלות נמצא הקב"ה יחד עמם "בצרת גלותם".

נשאלת איפוא השאלה - ענין הכתוב כאן הוא הרי בדבר הגאולה, ולא כאן המקום (לכאורה) לחדש בדבר הגלות!?

לכן ממשיך רש"י, שמלשון "ושב ה' אלקיך" יש ללמוד עוד ענין - הנוגע (לא לגלות, אלא) לעצם הגאולה, לקיבוץ הגלויות:

כיון שקיבוצם של כל בני ישראל מכל המקומות של הגלות הוא הרי דבר קשה, לכן נאמר כאן "ושב ה' אלקיך", כיון שבכזה דבר גדול וקשה ניכר שאת זה עושה הקב"ה עצמו.

ג. אמנם גם בפירוש זה לבד לא הסתפק רש"י, כי:

זה שקיבוץ גלויות הוא דבר קשה, אינו שייך דוקא לקיבוץ הגלויות של בני ישראל, אלא מצינו גם בקיבוץ הגלויות של אומות העולם, כפי שרש"י ממשך ומציין.

[ואדרבה: הסברא נותנת שקיבוץ הגלויות באומות העולם הוא דבר קשה יותר מאשר קיבוץ הגלויות בישראל, כי ישראל הם בעצם כאיש אחד (ראה רש"י ויגש מו, כו), ואם כן קל יותר לקבצם ולאחדם (גם בגשמיות), משא"כ באומות העולם שהם בעצם נפרדים זה מזה כו].

אמנם מלשון הכתוב - "ושב ה' אלקיך את שבותך" - מובן שעיקר ההדגשה כאן בענין "ושב" היא על הקשר המיוחד בין הקב"ה לבין עמו ישראל דוקא!

ד. והנה כד דייקת בלשון רש"י, נראה שנתכוון לתרץ קושי זה - והוא במה שמדייק להביא את לשון הכתוב "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל". והיינו:

אמנם קיימת השוואה בין קיבוץ הגלויות בישראל לקיבוץ הגלויות באומות העולם, שבשניהם צריך הקב"ה כביכול לטרוח בעצמו בשביל זה; אבל יחד עם זה קיים הבדל:

בבני ישראל נאמר "ואתם תלוקטו לאחד אחד", "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו" - כי כיון שהקב"ה הוא "ה' אלקיך", לשון יחיד, הרי שיש יחס פרטי לכל יהודי;

ואילו בשאר האומות נאמר רק "ושבתי", היינו הקב"ה עצמו - אך אין בהם את ההדגשה והענין של "איש איש ממקומו".

[ויש לומר הביאור בזה:

ההשגחה העליונה על האישים הפרטיים שבאומות (היינו מי יגאל ובאיזה אופן) - מוסתרת בלבושי הטבע, ואילו בישראל היא גלויה (ראה בענין זה - לקוטי שיחות ח"ח ע' 199. וש"נ). לכן, כשמדובר אודות השבה כזאת שניכר בה בגלוי שהקב"ה עושה אותה ("ושב ה' אלקיך",

תזרת חיים

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

כינוס ילדים בימי הסליחות ובעשי"ת

אבינו מלכנו אבינו אתה. אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו רחם עלינו. אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד למען שמך הגדול והושיענו.

אח"כ יבאר כאו"א מהמכנסים בכתתו (או אחד בקול רם לכולם):

אמר הבעש"ט: כל יהודי בא לעולם הזה החומרי עם שליחות מסויימת של תורה אור, ובשליחות זו של תורה ומצוה הוא מתהלך ונוסע, הן בעירו, והן בכל מקום ובכל הזדמנות שהוא נוסע.

ומאחלים לכאו"א שימלאו שליחות זו בעתה ובזמנה ובהצלחה;

ושיתברכו בכתביה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ובקשתי כפולה אשר אח"כ יתנו לכאו"א ב' מטבעות, א' מתנה ממני - בהצעתי (אבל לא תנאי) שהם יתנו לצדקה; וא' - בבקשה שלי שימסרוה בתור שלוחי לצדקה.

בכבוד ובתודה רבה ונפשית על כהנ"ל ובברכת הצלחה בכהנ"ל ולבשו"ט בזה ובברכת כתיבה וחתומה טובה,

מ. שניאורסאהן

וטוב ונכון - לעשות גם באחד מימי עשי"ת ככל הנ"ל, אלא שבמקום הענין דמלך בשדה - להסבירים שעל ימים אלה נאמר: דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב וכביאור אדמו"ר הזקן בזה שאז הוא כמשל קירוב המאור אל הניצוץ - נפש האלקית אשר בכל אחד ואחת מבני ישראל.

(אנחת קודש הכ"ח ע' שבר ואילך)

הצרת המו"ץ: מכתב זה נשלח ערב מלחמת יוה"כ"פ, וכפי שנתברר אח"כ ה' בזה משום הקדמת תרופה למכה, וכמו שנאמר "מפי עוללים ויונקים... להשביט אויב ומתנקם".

ב"ה, בתר שבתא דח"י אלול, שנת השבע, ה'תשל"ג.

ברוקלין, נ.י.

כבוד עסקני החינוך הכשר אשר בכל אתר ואתר

ה' עליהם יחיו

אחד"ש וברכה!

בקשתי רבה בזה והצעתי - בקשר לימי רצון ורחמים אלה, ומיוסד על דברי חז"ל בגודל הענין של הכל תשב"ר שהעולם מתקיים בשבילו,

שבאחד מימי הסליחות (באם אפשר ביום הראשון) - לכנס בנים ובנות שלפני בר (בת) מצוה ולהשתדל ובמריץ שיגדל המספר ככל האפשרי,

להסבירים - לפי הבנתם - שזהו (תחלת) השבוע דראש השנה וזמן דהכנה מתאימה לר"ה, (שאז כאו"א מקבל עליו מלכות השם על כל השנה לשמור מצותיו וכו', והשם מברך את כל בני" בכתביה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה).

ובפרט שזמן סגולה הוא וכביאור אדמו"ר הזקן שבימים אלה הקב"ה הוא, כביכול, כמשל המלך שנמצא בשדה שאז רשאים כל מי שרוצה להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות.

ולכן מבקשים את כאו"א מהמשתתפים בכנס זה לומר ביחד ובחיות:

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב.

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

"ושבתי", הנה ההתייחסות לאומות היא רק לגבי כ"ף האומה; ואילו בישראל יש "ושב" לכל יהודי בפני עצמו].

ד. אלא שסוף סוף אין זה מספיק, כי עיקר הענין מה שנרמז בלשון "ושב" - מה שהקב"ה עצמו ישיב את שבותך - הוא בנוגע לכללות ישראל, והלשון "ה' אלקיך את שבותך" (בלשון יחיד) מכוונת היא לכללות עם ישראל, כגוף אחד (ולא לכל יחיד בפני עצמו - וכדמוכח מהל' "הפיצך" שבהמשך הכתוב, שבוודאי מדבר בכללות ישראל, שהרי באיש אחד לא שייך הפצה!).

ולכן מפרש רש"י שעיקר הענין הנרמז ב"ושב" הוא ש"שכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם" - שדוקא ענין זה מיוחד הוא להקשר המיוחד של הקב"ה עם כללות ישראל: "ושב ה' אלקיך את שבותך" (משא"כ זה שקיבוץ גלויות הוא דבר קשה כו' הרי זה גם בקיבוץ של שאר האומות);

אלא שכיון ופשטות הכתוב מדבר בעיקרו בגאולה (ולא בגלות), לכן מוסיף רמז נוסף בענין הגאולה - "שגדול יום קיבוץ גלויות ובקושי כו'" (כנ"ל ס"ב).

ו. ובפנימיות הענינים:

לכאורה, כאשר מתבוננים בתוכן שני הפירושים נראית סתירה ביניהם:

הפירוש הראשון אומר, שהשכינה "שרויה עם ישראל בצרת גלותם". מזה מובן שכל זמן שהיהודי האחרון עדיין לא נגאל, הרי שהשכינה עדיין בגלות;

אולם הפירוש השני אומר ש"הוא עצמו צריך להיות אוחו בידיו ממש" כל יהודי ולצאת עמו מהגלות - ואם כן, כאשר הוא "אוחו בידיו" את היהודי הראשון שיוצא מהגלות, הרי שהוא יוצא מיד ביחד עמו?!

אלא:

המדריגה עליה נאמר "אוחו בידיו ממש איש איש" היא הארה מצומצמת ופרטית, הקשורה ומתחלקת כביכול לכל יהודי בפני עצמו. לכן שייך שההארה הפרטית הקשורה ביהודי פרטי תצא מהגלות, אף על פי שיהודים אחרים עדיין בגלות. ואילו גאולת עיקר השכינה, שלמעלה מהתחלקות, תהיה רק לבסוף - כשכל ישראל יצאו מהגלות.

וענין זה נרמז בלשון רש"י "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו":

המדריגה הקשורה עם כל יהודי בפני עצמו באה על ידי "בידיו"; ורק כאשר "נגאלין" - כולם - אז דוקא "הכתיב גאולה לעצמו", לעצמותו.

בין הסתרת פנים לכיסוי

וחרה אפי גו' ועזבתים והסתרת פני מהם גו'
כמו שאיני רואה בצרתם
(לא, יז, רש"י)

צריך ביאור: אם גם לאחר שבאות הצרות על ישראל אין הקב"ה רואה בצרתם - נמצא ש"ננעלה דלת בפני שבין", והרי זהו היפך תכלית העונש, שהיא להביא את האדם לידי תשובה, כמו שנאמר "אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחי" (יחזקאל לג, יא)?

ויש לבאר שלכך דייק רש"י בלשונו "כמו שאיני רואה בצרתם", היינו שאין זו העלמת עין אמיתית מצד הקב"ה, אלא שמחמת ריבוי הצרות נדמה לבני ישראל שהקב"ה אינו רואה בצרתם, אבל מיד כשיעשו תשובה יתגלה להם שהקב"ה ראה בצרתם ויצילם ממנה.

ולמד כן רש"י מלשון הכתוב "והסתרת פני", ולא "וכיסיתי פני" וכיו"ב:

החילוק בין לשון כיסוי ללשון הסתרה הוא, שכשאדם מכסה פניו, השינוי הוא גם לגבי האדם עצמו, שפניו מכוסות, מה שאין כן כשאדם מפתיר פניו - אפשר שההסתרה הוא רק לגבי הזולת, שהזולת אינו רואה אותו, אבל בנוגע לאדם עצמו אין שינוי כלל.

וזהו שפירש רש"י "והסתרת פני - כמו שאיני רואה בצרתם", שאין כאן כיסוי גמור, אלא הסתרה בלבד, היינו שלבני ישראל נדמה שאין הקב"ה רואה בצרתם, אבל מצד הקב"ה אין הסתרה כלל.

בין הכנענים בימי משה לגבעונים בימי יהושע

מחוטב עציץ עד שואב מימין

מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע, וזהו האמור בכנעונים ויעשו גם המה בערמה
(כפ, י, רש"י)

יש לשאול: אם אמנם כבר באו כנענים להתגייר בימי משה, וקיבלם משה - למה התלוננו העדה על הנשיאים שקבלו את הגבעונים בימי יהושע (כמ"ש "וילוננו כל העדה על הנשיאים" (יהושע ט, יח)), והרי עשו כהוגן, כמו שעשה משה?

וי"ל, שתירץ רש"י קושיא זו במה שהעתיק מלשון הכתוב ביהושע גם תיבת "בערמה" ("ויעשו גם הם בערמה") - להורות שבזה ה"י חילוק בין הכנענים שבאו בימי משה ובין הגבעונים שבאו בימי יהושע, שבימי משה "באו כנענים להתגייר" סתם, ולא עשו בערמה להסתיר כוונתם (משכיל לדוד כאן), משא"כ בימי יהושע באו הגבעונים בערמה ובתחבולות, ולכן התלוננו העם על הנשיאים שקיבלום.

מקום מסתעף מזה חיוב גם על העם גופא, ובחיוב זה המסתעף על העם יש הבדל בין אנשים לנשים, שהאנשים חייבים ללמוד ונשים חייבות (רק) לשמוע. ומעתה נהירי המשך דברי ראב"ע "וטף למה באין", שאין כוונתו על עצם חובת הקהל, שזה פשוט שיש חובה על המקהיל להקהיל את כל העם, האנשים והנשים והטף, אלא כוונתו על החובה והמצוה המסתעפים על המוקהלים, דבשלמא באנשים ונשים שייך חובה עליהם לבא ללמוד ולשמוע, אבל לכאורה לא יתכן שום חיוב על טף, ד"חייבא לדרדקי", בתמי' (פסחים קטז, א). ועל זה מחדש ראב"ע דאצל הטף יש ג"כ תועלת נוספת המסתעפת מחובת המקהיל, אלא שאין זאת עבור הטף עצמם אלא עבור מביאייהם.

וְלַפִּיז קושיית המפרשים הנ"ל מש"ס קידושין מעיקרא ליתא, כי הא דאמרו שם דגם אם לא ה"י כתיב נשים גבי הקהל היינו למדין שחייבות לבוא בק"ו מטף, הכוונה בזה על עצם דין הקהל שהוא חובה על המקהיל (המלך או בית דין), ועל זה אמרו דאם המקהיל חייב להקהיל את הטף כ"ש וק"ו שחייב להקהיל את הנשים, ואין זה ענין כלל לדרשת ראב"ע דלא קאי בעיקר חובת הקהל אלא רק על החיוב המסתעף על המוקהלים עצמם כנ"ל, ובזה אמר ראב"ע שלא שייך שום חוב על הטף עצמם ובאים ליתן שכר למביאייהם. וק"ל.

תיכף "טף למה באין". אלא ברור שראב"ע בא להשמיענו גם חידוש בדין אנשים ונשים בהקהל, היינו שיש בכך חידוש שאנשים באו ללמוד ונשים באו לשמוע. ובאמת כן מוכח להדיא בפירש"י על התורה שכתב "האנשים, ללמוד. והנשים, לשמוע. והטף, למה באו, לתת שכר למביאייהם" - הרי מפורש דדברי ראב"ע "אם אנשים כו' נשים כו'" אינם רק הקדמה לשאלתו "טף למה באין" אלא הם חידוש לעצמו, שאנשים באו ללמוד והנשים לשמוע.

והנה לכאורה יש לבאר זה ע"פ מה שהביאו בתוס' שם מירושלמי "דלא כבן עזאי דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה", היינו שלרבי אלעזר בן עזרי' שהנשים באות רק לשמוע (ולא ללמוד) היינו לפי שס"ל שאסור ללמוד תורה לנשים, ולפ"ז אפשר לומר שזהו מה שמחדש לן ראב"ע במ"ש "אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע", דנשים אסורות בלימוד התורה ובאות רק לשמוע. אך דוחק לפרש כן, דלפ"ז כל חידושו של ראב"ע הוא בדין תלמוד תורה לנשים, ויותר מסתבר לומר שראב"ע בא להודיע חידוש בדיני הקהל גופא (ולא בדין חיוב נשים בתלמוד תורה).

או"ם לפי מה שנתבאר לעיל אתי שפיר, שכוונת ראב"ע להשמיענו, דאע"פ שעיקר שורש חיובא דהקהל הוא רק על המלך (או בית דין) להקהיל את העם, מכל

התאחדות לקראת יום הדין

כיצד יכול ראש העדה להתאחד עם שואב מים נחות? / איך מתכוננים לראש השנה עם פרשת ניצבים? / מהי מהותה של כריתת ברית? / ומה צריך לעשות "אברך שיש לו קשיא בערכין"?
עומק עניין "ניצבים כולכם" כהכנה לראש השנה

פרשת ניצבים נקראת לעולם לפני ראש השנה, והדבר נרמז בתחילת הפרשה, "אתם ניצבים היום": תיבת "היום" מורה על ראש השנה, יום הדין, שהוא "היום" הידוע (פענח רזא סוף פרשתנו. מגלה עמוקות פרשתנו ד"ה עשירי. וכעניין שנאמר באיוב (ב, א) "ויהי היום", ותרגם "והוה יום דינא רבא"). ונתבאר בסה"ק (לקוטי תורה ריש פרשתנו), אשר בפסוקים שבריש פרשתנו, נתבארה הדרך בה יכין האדם את עצמו לעבודת הקודש של יום ראש השנה:

"היום" - בראש השנה, צריכים להיות "ניצבים כולכם לפני ה' אלקיכם". התייצבות זו היא שווה בכל הסוגים שבבני ישראל מבלי הבט על דרגות הנשמה שלהם. החל מ"ראשיכם שבטיכם", עד "חוטב עציץ ושואב מימך".

אודות ה"חוטב עציץ ושואב מימך" אמרו חז"ל (הובא ברש"י עה"פ), שהם "כנעניים" שבאו להתגיייר בימי משה רבנו, ו"נתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים", ואפילו אנשים נחותים אלו, עומדים ו"ניצבים" בשווה יחד עם "ראשיכם שבטיכם".

ויש לבאר היטב את מהותה של אחדות זו, ואיך יוכל האדם לפעול בעצמו התאחדות עם מי שנחות ממנו בכמה מדרגות, וגם מדוע נצרכת עבודה זו דווקא לקראת יום הדין.

כריתת ברית בין ישראל להשי"ת

מטרת העמידה באופן של "כולכם", היא בכדי "לעברך בכרית ה'". מהותה של "ברית" זו, היא קשר נעלה ואיתן ביותר.

כך מוצאים אנו בכרית אצל בני אדם, שתכלית הכרית היא שהאבה בין כורתי הברית תקיים לאורך ימים: כאשר אחד מן האוהבים מכיר בעצמו שיש לו חסרון, הרי הוא ירא שמחמת אותו חסרון שיש בו יפסיק הזולת לאהוב אותו, או יתירה מזו שישנא אותו, והעצה לקיום האהבה היא, שבעוד שהאבה בתוקפה הם כורתים ברית שהאבה תימשך לעד בלי שום שינויים.

לקראת שבת

לקיים מצותי' אלא על ידי האשה, גם לה יש חלק במצוה.

אך גבי פרי' ורבי' לא נסתעף חיוב על האשה (שהרי נתמעטה מחובת פרי' ורבי') אלא שיש לה חלק במצות הבעל מאחר שבלי השתתפותה אי אפשר לבעל לקיים מצותי'.

אולם מצינו עוד דוגמא במצות ברכת כהנים, דכתב בס' חרדים שיש מצות עשה על ישראל להתברך על ידי הכהנים, וכ"כ בהפלאה (כתובות כד, ב, הובא בשערי תשובה או"ח סי' קכח), ומוסיף שם ד"כן מצינו בכל מקום אע"פ דבתורה אינו מפורש הציווי אלא על העושה, המצוה על שניהם, כגון ביבם יבמה יבא עלי' והמצוה עשה גם עלי' כו"ו. הרי שכאן חל מצוה עשה גם על המתברכים, ויש לומר הביאור בדבר, כי גבי ברכת כהנים העם המתברך הוא הוא עצם החפצא של המצוה, שהכהן צריך לברך את עמו ישראל, ולפיכך מסתעף החיוב והמצוה גם על העם.

והוא הדין בנידון דידן גבי מצות הקהל, דלא זו בלבד שמצות הקהל לא תצויר בלתי השתתפות העם המתקהל אלא עוד זאת, שגדרה של מצות הקהל הוא "למען ישמעו ולמען ילמדו גו'", ולפיכך גם להם חלק במצוה זו וחל עליהם חיוב לבא להשתתף ולשמוע כו'.

ועפ"ז נראה שזוהי כוונת ראב"ע באריכות לשונו לענין טף "אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן", שכבר התקשו מפרשים מאי קמ"ל ראב"ע בהקדמה זו "אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע", דאם כל כוונתו רק לבאר דין טף בהקהל (טף למה באין כו') למה לי כל ההקדמה הזאת "אם אנשים כו' נשים כו'", והו"ל להתחיל

אנשים ונשים וטף כו' ולקרנות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותם במצות כו", והרמב"ם לא הזכיר כלל שיש חיוב על היחיד לבוא (ומ"ש בהלכה שלאח"ז "כל הפטור מן הראי' פטור ממצות הקהל", יש לפרש כוונתו שאינו בכלל המצוה, היינו שאין המקהיל חייב להקהילו). וגם בספר המצות שלו (מ"ע טז) יש רק מצות עשה אחת להקהיל את העם, ולא מביא שום מצוה על העם לבוא או לשמוע אל המלך*.

אלא שלהלן בסוף הפרק כתב הרמב"ם "הגרים שאינם מכירין [בלשון הקודש] חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם ולשמוע כו' אפילו חכמים גדולים כו' חייבין לשמוע כו'", הרי להדיא שיש חובת שמיעה גם על העם.

אך נראה שאין זו סתירה לדברינו שלדעת הרמב"ם כל מצות הקהל היא רק על המקהיל, כי פשוט הדבר, דמאחר שציוותה תורה להקהיל את העם ולקרנות את התורה הזאת גו' באזניהם, שוב חל בדרך ממילא החיוב גם על העם עצמו לבוא, להקשיב ולשמוע (אף שעצם המצוה היא על המקהיל).

וכמה דוגמאות מצינו לסברא זו, וכמו דברי הר"ן (קידושין רפ"ב) הידועים לענין מצות פרו ורבו, דקאמר בגמ' לענין נשים "מצוה בה יותר מבשלוחה" והקשה הר"ן דהא איתתא לא מצווה על פרי' ורבי' ואיזו מצוה יש לה, ותירץ ד"מכל מקום יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותי'", והיינו דמכיון שאי אפשר לבעל

(* דלא כבעל הלכות גדולות והיראים שמנו שתי מצות, א' על המלך לקרוא את התורה, ושנית שב"קרא המלך... שיבואו כולם לשמוע". ובסמ"ג (עשין רל) נקט רק מצוה זו הב'.

המורה מודפס
לעילוי נשמת
הרב שמעון ב"ר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
רי"ש שיק
נפטר כ"ב סדרו ה'תשפ"ב

טף בהקהל

מוכיח דלדעת הרמב"ם הקהל הוא חייב על המקהיל ולא על היחידים אלא שמחויב זה מסתעף דין שמיעה על היחידים, ע"ד ביאור הר"ן לענין מצות פר"ר באשה או דברי החרדים לענין המצוה על הקהל להתברך מן הכהנים / עפ"י מכאר אריכות דברי רב"ע בש"ס גבי חייב הבאת טף רבא לפלפל בגררי החייב המסתעף על השומעים

וכבר הקשו במפרשים מהא דאמרו בגמ' קידושין (לד, ב) "ניכתוב רחמנא מצה [דנשים חייבות בה] ולא בעי הקהל [פירוש לא ליכתוב חיובא דנשים גבי הקהל. תוס' ונא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן", דאיך מצינו לילף חיוב נשים בק"ו מקטנים, הרי חיוב דטף אינו אלא על מביאיהם ואי אפשר ללמוד מזה חיוב נשים בהקהל שהחיוב הוא על הנשים עצמן.

והנראה בזה, בהקדם הגדרת עצם חובת הקהל, שלשון הכתוב הוא "הקהל את העם גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו'", דפשוט משמעות הדברים היא, שאין זו מצוה על כל יחיד ויחיד לבוא ולשמוע אלא החיוב הוא על המקהיל (המלך, או בית דין), להקהיל את העם, אלא שמטרת המצוה היא "למען ישמעו ולמען ילמדו גו'", אבל אין הלימוד והשמיעה מעשה המצוה גופא.

וכך הוא לשון הרמב"ם בהל' חגיגה (רפ"ג) "מצות עשה להקהיל כל ישראל

שנינו במס' חגיגה (ג, א): "ר' אלעזר בן עזרי' כו' דרש כו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף (וילך לא, יב) אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין, כדי ליתן שכר למביאייהן". עכ"ל.

ולפוט ריהטא נראה דחיובא דהקהל לא חיילא על הטף עצמם אלא רק על המביאים. ועיין במנחת חינוך (מצוה תריב) דנקט בפשיטות דכיון דהמצוה היא על המביאים, אף אם הטף חרש או סומא או חוגר דבגדלותו יהי' פטור מכל מקום עתה כשהוא טף דהמצוה על המביא חייב להביאו. ולא דמי לחובת ראי' דקטן חרש כו' פטור לפי שבגדלותו פטור מן הראי', דהתם החיוב מחמת חינוך, ואם בגדלותו לא מיחייב אינו חייב בחינוך, אבל הכא גזירת הכתוב היא להביא ולא מדין חינוך, ולכך אף דבגדלותו לא מחייב מכל מקום כל זמן שהוא בכלל טף חייב להביאו.

לקראת שבת

ברית זו, הרי היא למעלה מטעם ודעת. מצד השכל, תלוי' האהבה באותן המעלות שרואים האוהבים איש ברעהו. ואם כן, כאשר מתגלה חיסרון, צריכה האהבה להיחלש או להתבטל לגמרי, ואילו מצד כריתת הברית נותרת האהבה בתוקף, למעלה מטעם ודעת.

וכן הוא גם עניין "לעברך בברית ה'" שבראש השנה:

במשך חודש אלול עמלים בני ישראל בעבודת התשובה, ובכך מסירים את כל החטאים שמעלימים על האהבה של השי"ת לבניו. ולאחרי עבודה זו, הרי בראש השנה ניכרת בגלוי האהבה של הקב"ה לבני ישראל.

ובשעה נעלית זו, בעת תוקף האהבה, נעשית "כריתת ברית". בני ישראל מתקשרים עם השי"ת בהתקשרות עצמית, למעלה מטעם ודעת, באופן ששום דבר שבעולם לא יוכל לבטל או להחליש התקשרות זו.

להתאחד בלי חשבונות שכליים

הברית שהקב"ה כורת עם ישראל ביום ראש השנה, היא, כאמור, דבר שלמעלה מטעם ודעת. הן אמת שבראש השנה אהבתו לבני ישראל היא חזקה, אך הרי ייתכן ח"ו שבהמשך יהיו חטאים שיעלימו על האהבה. ומכל מקום כורת הקב"ה ברית עם בני ישראל, שתימשך אהבתו ית' לבני ישראל גם אם יגרום החטא ח"ו.

ובכדי שהשי"ת יואיל לכרות את הברית עם ישראל, צריכים גם ישראל מצדם לעשות עניין שלמעלה מטעם ודעת.

וזהו מטרת ההתאחדות של בני ישראל, "אתם נצבים כולכם": בכדי שהקב"ה יפעל "לעברך בברית ה'", צריכים ישראל להתנהג באופן שאינם מביטים על הזולת בחשבונות שכליים המחלקים בין "ראשיכם שבטיכם" ל"חוטב עציך ושואב מימין". עליהם להתמסר בהתאחדות אמיתית לכל יהודי באשר הוא, למעלה מטעם ודעת. ואזי גם הקב"ה כורת עם ישראל ברית שלמעלה מטעם ודעת.

"כל ישראל קומה אחת שלימה"

כי הנה, בהתאחדות בין בני ישראל יכולים להיות שני אופנים:

ייתכן שה"ראשיכם שבטיכם" מכיר במעלתו, ויודע שהוא נעלה משאר העם, ובוודאי שהוא מרום ומובדל מאותו "חוטב עציך ושואב מימין", אלא שהוא מוכן לעמוד יחד עם האיש הפשוט ו"לסבול" את מציאותו.

אך האחדות אודותי' מדבר הכתוב, היא נעלית יותר: "ראשיכם שבטיכם" ו"חוטב עציך" עומדים יחד בשווה באופן של "כולכם", כי אין האדם יכול לדעת אם הוא נעלה מן הזולת או זולתו נעלה ממנו, שהרי טבע האדם הוא שאת עצמו מעריך ביותר ממה שהוא, ואת זולתו מעריך בפחות ממה שהוא...

וגם אם אכן נעלה הוא מחברו, צריך להכיר בכך שלכל אחד ישנן המעלות המיוחדות אותו, וכשם שאי אפשר לו לאיש הנחות בלא ה"ראשיכם שבטיכם", כך אי אפשר לו לאיש הנעלה בלא "חוטב עציך ושואב מימין".

ומשל לדבר מובא בסה"ק (לקוטי תורה פרשתנו מד, א): "האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים – שאף שרגלים הם סוף המדרגה ולמטה, והראש הוא העליון ומעולה ממנו, מכל מקום, הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים, שצריך להלך בהם, וגם הם מעמידי הגוף והראש. וגם, כשאירע כובד בראש מקיזין דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו, ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים. כך הנה כל ישראל קומה אחת שלימה".

ונמצא שעבודת ההתאחדות של בני ישראל כהכנה לראש השנה, היא ההכרה בכך שכל יהודי הוא מקבל מחברו. ויתרה מזו: הוא אינו יכול להגיע לשלמותו מבלעדי חברו, וכמשל הראש והרגל, שהם משפיעים זה על זה ומשלימים זה את זה.

התאחדות זו, היא למעלה מטעם ודעת, כי טבעו של האדם מטה אותו תמיד לראות את עצמו נעלה מחברו, וכאשר מצליחים בני ישראל להתאחד יחד, אזי כורת הקב"ה עמהם את הברית, בהתקשרות עצמית למעלה מטעם ודעת.

"כאשר יש קושיא בערכין – צריך להעריך עצמו קודם"

כאשר יהודי מתבונן בדרגתו העצמית ובמצבו הרוחני, ומעריך את מצבו באמת, הרי לא נותר לו זמן בכדי להעריך את מצבו של הזולת, וממילא אינו מתנשא עליו.

מסופר (ראה רשימות היומן עמ' שפכ. ושי"ג) אודות החסיד ר' הלל מפאריטש, שהשתוקק מאוד להסתופף בצל קודשו של אדמו"ר הזקן; אך דא עקא שבכל מקום שאליו נסע ר' הלל בכדי לפגוש את הרבי, נודע לו שכבר נסע רבינו משם.

כאשר ראה ר' הלל שהדבר אינו עולה בידו, התחכם וכירר להיכן עתיד הרבי לנסוע, ונסע לשם עוד קודם בואו של הרבי. ר' הלל לא הסתפק בכך, אלא נכנס לחדר שבו עמד להתאכסן הרבי, והתחבא מתחת למיטה שעמדה שם.

בליבו הכין ר' הלל קושיא במסכת ערכין בכדי לשאול את אדמו"ר הזקן ולדבר עמו בלימוד. אולם כאשר נכנס הרבי לחדר, אמר מיד: "כאשר יש לאברך קושיא בערכין – עליו להעריך את עצמו קודם". בשמעו זאת התעלף ר' הלל, וכאשר התעורר כבר עזב הרבי את העיר.

ביאור משמעות דבריו של אדמו"ר הזקן, בעבודת האדם, הוא:

דיני ערכין עניינם שאדם נודר את ערכו למקדש, והערך נקבע לפי גילו. בדיני ערכין אין מתייחסים למעלותיו של הנערך ולמצבו הרוחני, ואדם שלמד תורה בשקידה והתמדה כל ימיו מוערך באותו הסכום כפי שמעריכים אדם ש"טוב לו שלא נברא".

וממילא מתעוררת "קושיא בערכין": הכיצד נערכים כל בני אותו גיל בסכום שווה, והלא נמצאים הם בדרגות רחוקות ושונות זה מזה?

וכאשר שואל יהודי שאלה זו, משיבים לו: "כאשר יש לאברך קושיא בערכין – עליו להעריך את עצמו קודם". אם יעריך ויבדוק אדם את מעמדו ומצבו באמת, כבר לא יעריך ויבדוק את מצבם של אחרים, ואף לא יוקשה לו מדוע צריכים להיות "ניצבים" כולם כאחד.

פנינים

זדוש ואגדה

תמיד יש לעיין מחדש

וילך משה וידבר את הדברים
האלה אל כל ישראל
ואול משה למשכן בית אולפנא
(ל"א, א. תרע"ט יונתן בן עוזיאל)

יש ללמוד מכאן דבר נפלא:

משה רבינו לא חשש שישתכח ממנו תלמודו, שהרי ענין השכחה הי' מושלל אצלו, כמאמר רז"ל "בתחילה הי' משה למד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה" (גדרים לח. סע"א). ואפילו תלמידו יהושע זכר את כל תלמודו, כדאיתא בגמרא: "בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו, רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר" (תמורה טז, א).

ואעפ"כ, כאשר הוצרך ללמד "את הדברים האלה אל כל ישראל" – הלך תחילה "למשכן בית אולפנא", כדי ללמוד ולעיין בהם.

ומכאן יש ללמוד הוראה לכל אחד ואחד, שכאשר מתעוררת אצלו שאלה, אין לו לסמוך על זה שכבר למד ענין זה כו"כ פעמים וזוכרו היטב, אלא עליו לעיין בשו"ע וללמוד בכל פעם מחדש.

רועי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם

הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריכם
ולא תקעו אותם היום בהצנורות להקהיל את הקהל כו',
לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות
(ל"א, כח. רש"י)

לכאורה תמוה: איך יתכן שדוקא ביום הפטירה היתה ירידה בדרגתו של משה, והרי

בצדיקים נאמר "ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), היינו שהם מתעלים במדרגתם מיום ליום, וא"כ ביומו האחרון הי' משה צריך להיות בתכלית העילוי?

ובפרט ע"פ הידוע (שלי"ה שס"ט, א-ב) בענין מארז"ל "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד" (ר"ה כא, ב), שביום פטירתו הגיע משה לשער הנו"ן, ואיך אפשר לומר שדוקא אז היתה ירידה בדרגתו?

וי"ל הביאור בזה, שענין זה – "אין שלטון ביום המות" (קהלת ח, ח) – הוא למעוליותא:

התואר "שלטון" מורה על שייכות בין השולט לשלט, ובדוגמת מלך השולט על עמו דעם היותו נעלה מהם במדרגתו, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל א ט, ב), מ"מ יש לו שייכות וערך אל העם שעליו הוא שולט.

וזהו "אין שלטון ביום המות", שביום מיתתו נתעלה מרע"ה למדרגה נעלית באין ערוך לגבי העם, עד שלא הי' שייך בו התואר "שלטון", המורה על שייכותו אל העם.

וזהו החידוש בכתוב "הקהילו אלי גו'":

לכאורה הי' מקום לומר, דכיון שנתעלה משה כ"כ עד שאין שייך לומר שיש לו שלטון על ישראל, נפסק הקשר ר"ל בינו לצאן מרעיתו.

ולזה מלמדנו הכתוב, שאף ביום פטירת משה, שבו "אין שלטון ביום המות" – ביקש להקהיל אליו את כל בני ישראל, כי בכל מצב ובאיזה דרגא שנמצא בו משה, הרי הוא קשור ומאוחד עם צאן מרעיתו, וכלשון רש"י (חקת כא, א): "משה הוא ישראל וישראל הם משה".